

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติก่อให้เกิดแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของคนในชาติแตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา กระแสในการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย วันที่ 9 กรกฎาคม 2502 ดังความตอนหนึ่งว่า

....นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนดีมีคุณภาพ คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประคับประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนาจประโยชน์ที่พึงประสงค์...
(นภาพร ภู่วง. ออนไลน์ : 2551)

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในสังคมให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและปฏิบัติตนให้มีคุณค่าแก่สังคม ช่วยอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาบุคลิกภาพ มีกิริยามารยาท จริยธรรม คุณธรรม เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมหน้าที่การงานให้แก่บุคคลได้เรียนรู้ในอาชีพที่เหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การเลื่อนขั้นทางสังคม การที่สมาชิกในสังคมจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพต่อส่วนรวม ได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้นมีเกียรติและได้รับการยกย่องขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่อย่างจริงจังของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องปฏิบัติตามใกล้ชิดกับครูผู้สอนและนักเรียนมากที่สุด คุณภาพของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (ปรีชญา เวสารัชช์. 2554 : 10)

ผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดภายในองค์กร เพราะเป็นผู้บังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ควบคุม ดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปได้ด้วยความราบรื่น และสำเร็จคล่องตามเป้าหมาย ผู้บริหารหรือผู้นำไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กหรือหน่วยงานขนาดใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตามย่อมมีบทบาทต่อผลสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้านทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม (ธีระ รุญเจริญ. 2548 : 11) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานและพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงานรวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานโดยชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ ซึ่งต้องประยุกต์ใช้หลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ความรับผิดชอบ (Accountability) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หลักความเสมอภาค (Equity) ซึ่งมีเป้าหมายในการทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (อิริรัช แก้วเกาะสะบ้า. 2548 : 13)

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ยังมีได้กำหนดแผนงานและโครงการ เพื่อรองรับหรือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวอย่างจริงจัง และยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ไม่มีการประสานความร่วมมือที่ดีในโรงเรียน ปัญหาบางประการเกิดขึ้นจากการบริหารงานที่ผิดพลาด สร้างความเสียหายให้แก่ทางราชการ มีการร้องเรียนกล่าวโทษในหมู่ครูด้วยกันเอง ครูกับผู้บริหาร ครูกับนักเรียน หรือแม้แต่ครูกับผู้ปกครอง สถานการณ์เช่นนี้หากปล่อยทิ้งไว้อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาไทยในระยะยาวซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2558 : 5) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ซึ่งผลจากการศึกษาคั้งนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,435 คน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก 259 คน โรงเรียนขนาดกลาง 515 คน และ โรงเรียนขนาดใหญ่ 355 คน และ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 306 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2558 : 7)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2558 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607- 610) และใช้ การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 304 คน แบ่งออกเป็น ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 55 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 109 คน และ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 75 คน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 65 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

1.2 ขนาดของสถานศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยแบ่งออกเป็น 6 หลัก ดังนี้

2.1 หลักนิติธรรม

2.2 หลักคุณธรรม

2.3 หลักความโปร่งใส

2.4 หลักการมีส่วนร่วม

2.5 หลักความรับผิดชอบ

2.6 หลักความคุ้มค่า

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีโดยยึดถือความถูกต้อง เป็นธรรม สุจริต โปร่งใส ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย

1. หลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา ภายใต้อำนาจและเสมาภาค เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเคร่งครัด

2. หลักคุณธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างถูกต้อง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม ระเบียบ และข้อบังคับของสถานศึกษา อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง แนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเปิดเผย เทียบตรง มีเอกสารหลักฐานยืนยันผลการปฏิบัติงานตามระเบียบ แบบแผนของทางราชการอย่างถูกต้องและชัดเจนไม่มีการปิดบัง อำพราง ข้อมูลใด ๆ แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจดำเนินงาน ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานและรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จโดยสอดคล้องกับกฎระเบียบของทางราชการ ตลอดจนคำนึงถึงผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษา

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยนับตั้งแต่วันที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ประสิทธิภาพน้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ประสิทธิภาพมาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนมากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ประเภทของสถานศึกษาโดยยึดจำนวนผู้เรียนเป็นหลักตามเกณฑ์ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้

1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนน้อยกว่า 500 คน
2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน
4. ขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

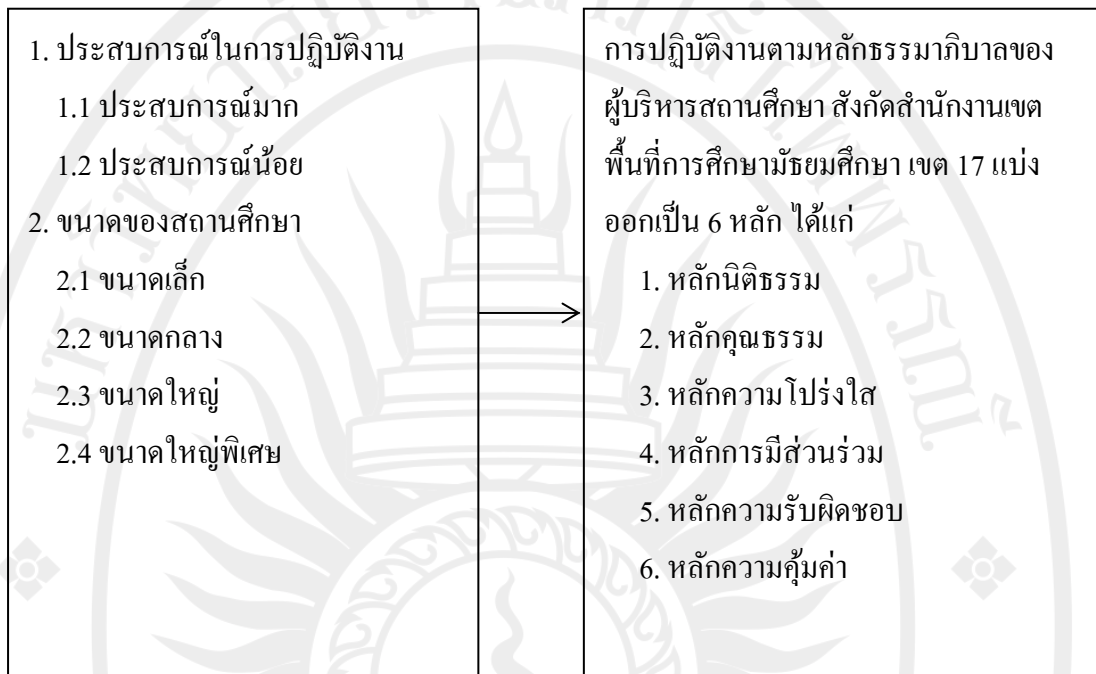
ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผู้วิจัยใช้แนวคิด หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 แตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 แตกต่างกัน